

Бибик Г.В.

**МЕЖДИСЦИПЛИНАРНАЯ ИНТЕГРАЦИЯ КАК ОДНО ИЗ УСЛОВИЙ
КАЧЕСТВЕННОГО МАТЕМАТИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ
ФИЗИКИ**

В статье предложены некоторые пути решения проблемы осуществления междисциплинарных связей математических и физических дисциплин в ходе изучения основных понятий линейной алгебры и аналитической геометрии. Рассмотрены примеры использования математических задач физического содержания с целью организации интегрированного обучения, а также для формирования ключевых компетентностей будущих учителей физики.

Ключевые слова: интеграция знаний, междисциплинарность, междисциплинарные связи, компетентности.

Bibik H.V.

**INTERDISCIPLINARY INTEGRATION AS A BASIS FOR HIGH-QUALITY MATHEMATICS
EDUCATION OF FUTURE PHYSICS TEACHERS**

The paper considers the implementation methods of interdisciplinary connections to form a core competence of future teachers of physics in the study of the basic concepts of Linear Algebra and Analytic Geometry. Examples of using mathematical problems of intersubject orientation as a means of integrated education are given.

Key words: knowledge integration, interdisciplinarity, interdisciplinary connections, competence.

УДК 111.852+613.8+378.4

Винник В.Д.

**ВПЛИВ САМООЦІНКИ ГАРМОНІЇ ТІЛЕСНОСТІ
НА ВИБІР ТИПУ ЖИТТЄВОЇ СТРАТЕГІЇ ЕСТЕТИКИ ЗДОРОВ'Я
МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ**

У статті розглянуто історичну ретроспективу естетичних ознак тілесності людини, сучасні підходи до її трактування. З'ясовано сутність категорії "гармонія тілесності" та її суміжних понять. Запропоновано розрізняти життєві стратегії добробуту, успіху та самореалізації естетики здоров'я особистості, а також визначено міру впливу самооцінки гармонії тілесних параметрів на їх вибір майбутнім учителем фізичного виховання.

Ключові слова: гармонія тілесності, життєва стратегія, естетика здоров'я, самооцінка, майбутній учитель фізичного виховання.

У сучасній студентській молоді часто виникає стан незадоволеності власним тілом. Однією із причин цього є кардинальна зміна стандартів тілесної краси в таких гендерних категоріях, як жіночність і мужність. Ця проблема актуалізується й у зв'язку з культурними перевагами, естетичними взірцями здорової людини, соціальними нормами, що активно культивують засоби масової інформації. Надання особливого значення власним уявленням про красу свого тіла в локусі здоров'я впливає на характер поведінки молоді людини. У цьому процесі важливу роль відіграє самооцінка гармонії тілесності. Така процедура вкрай необхідна майбутньому вчителю фізичного виховання з позиції формування його життєвої стратегії естетики здоров'я та в контексті її наслідування вихованцями.

Проблема гармонії тілесності в сучасній науковій думці викликає підвищений науковий інтерес. Про це свідчать дослідницькі студії в галузі філософії, медицини,

соціології, кібернетики, психології та педагогіки. Найширше питання тілесної краси розкрито у філософських (І. Биховська, О. Вербицька, О. Гомілко, М. Епштейн, В. Косяк, М. Крюковський, Г. Шевченко), валеологічних (Д. Давиденко, І. Брехман, В. Петленко) та психологічних (В. Ананьєв, О. Васильєва, А. Лоуен, В. Клочко, І. Малкіна-Пих, В. Нікітін, М. Фельденкрайз, Ф. Філатов) працях.

У контексті порушеної проблеми педагогічна наука нині успішно реалізує освітню політику в межах розгорнутих концепцій національного виховання, неперервної валеологічної освіти в Україні, формування здорового способу життя, розвитку духовності та зміцнення моральних засад суспільства та інших нормативних документів. Про це свідчать наукові доробки Л. Альшиної, А. Ахметова, О. Багнетової, В. Бабич, Т. Бахнової, Л. Безуглової, В. Бобрицької, В. Буторіна, О. Волинської, Н. Гончарової, Л. Дудорової, Г. Кривошеєвої, Т. Кириченка, А. Кошолопа, С. Лебедченко, О. Левченка, І. Новоселової, С. Сичова, В. Сокарева, В. Теселкіна, С. Чаркіна О. Шкітир та інших авторів. Однак недостатньо дослідженим залишається феномен гармонії тілесності, методика її самооцінки в студентському віці та з'ясування факторів впливу на стратегічний вибір естетичних засад здорового способу життя.

Мета статті – з'ясувати сутність гармонії тілесності й суміжних понять, класифікувати типологію життєвої стратегії естетики здоров'я майбутнього вчителя фізичного виховання та визначити міру впливу самооцінки тілесних параметрів при виборі однієї з її різновидів.

Ще із часів античності категорією гармонії позначали красу здорової людини. Наприклад, Алкмеон тлумачив поняття "здоров'я" як гармонію або рівновагу протилежно спрямованих сил (різних станів, теплого і холодного, активного і нерухомого тощо). На думку філософа, хвороба виникає внаслідок переваги одного з його складників. Згідно з філософськими уявленнями Платона, естетична детермінанта здоров'я полягає в пропорційності, передбачає "узгодженість протилежностей" і виявляється в домірному співвідношенні тілесного й духовного.

З історичних трактатів також відомо, що потяг до піднесеного і прекрасного був загалом властивий грецькому суспільству античного періоду. Про це свідчить те, що не лише скульптори, а й атлети, учасники Олімпійських ігор прагнули до досконалості, намагаючись, хоча б формами свого тіла бути схожим на богів, змальованих уявою їхніх предків. До цього ж часу належать перші спроби осмислення філософам і взаємозв'язку особливостей статури з досягненнями на Олімпійських змаганнях. Це призвело до виникнення самостійної естетичної галузі науки, у межах якої сформувався уявлення про основу прекрасного в категорії гармонії, що в числовому еквіваленті виражається домірністю частин у цілому. В епоху Відродження цей постулат зміцнив відкритий Лукою Пачолі закон "золотої пропорції". Відтоді чітко встановлено гармонійні співвідношення розмірів частин людської фігури під назвою "квадрат стародавніх", згідно з яким тіло людини з витягнутими в боки руками повинне вписуватися у квадрат, де його довжина дорівнює ширині розпростертих рук і чотирикратній довжині стегна.

Не втративши своєї естетичної сутності, людське тіло привернуло увагу фахівців різних галузей знань ще з XIX століття в контексті оцінки міцності організму. У XX сторіччі внаслідок бурхливого розвитку медицини, мистецтва балету, відродження Олімпійських ігор, формування нових видів військ (авіація, підводний флот та ін.) науковий інтерес до гармонії тілесності людини значно підвищився.

Онтологічний підхід до трактування тілесності властивий сучасному російському філософу І. Биховській, яка вважає, що під цим терміном слід розуміти не природне саме собою тіло, а його перетворення "благонабутий" стан, котрий виникає не як заміна, а як доповнення до природного [1].

Сучасний вітчизняний філософ О. Муха категорію тілесності трактує з позиції комплексної характеристики людини, до якої належать її зовнішні й внутрішні, статичні й динамічні, онтологічні й генетичні властивості [5].

Аналогічну позицію відстоює й російський психолог Т. Леві, стверджуючи, що це поняття позначає одухотвореність тіла та виявляється в динаміці й статиці (руху й формі), котрі мають внутрішній і зовнішній складники [4].

Український учений-психолог О. Язвинська під тілесністю, насамперед, розуміє психофізіологічні, психосоматичні, біоенергетичні вияви людського тіла, що характеризуються руховою активністю, є результатом онтологічного й соціокультурного розвитку, котрий відбувається в аксіологічному просторі соціуму [6, с. 17].

Традиційно розрізняють "внутрішнє" (сукупність внутрішніх органічних відчуттів, напруження м'язів, потягів, бажань, потреб, переживання страху, гніву, захоплення) і "зовнішнє" (будова, зовнішність) тіло. Внутрішнє тіло перетворюється в процесі витіснення вітальних переживань і заміщення їх етичними цінностями, а для зовнішнього тіла значущими виступають естетичні норми. Справді, формування зовнішності й манер рухатися відбувається спочатку на основі жорсткого регламентування, а згодом виробляються певна стратегія й тактика тілесної поведінки, що зумовлено соціальними настановами самопрезентації одягом, позами, жестами, церемоніями тощо. Та за мірою розвитку суспільних відносин тілесний контроль переноситься із зовнішнього на внутрішній план у спосіб продукування духовними практиками завуальованих комунікативних норм, взірців для наслідування, згідно з якими організовується зовнішність, манери, відчуття й переживання людей.

Отже, можна констатувати, що тілесність – це, насамперед, одухотворене тіло, атрибутом якого є життєдайність, зумовлена емоціями людини в русі для постійного енергетичного наповнення. Структурно це поняття охоплює внутрішні органічні відчуття (ставлення до тіла, фізичні якості, стан внутрішніх органів і систем, контроль за виявом біологічних програм) і зовнішні вияви формальних ознак (форма, прикраси, експресія, техніка руху, тілесна дистанція), що в своїй єдності зумовлюють цілісність і довершеність особистості. Відтак категорію тілесності доцільно розглядати в модусі такої естетичної детермінанти, як гармонія.

Сучасний російський філософ В. Відгоф стверджує: "Гармонія є предметом для нас і станом нашого суб'єкта; вона форма – тому що ми її споглядаємо, вона число – тому що цілісність її осягаємо як упорядкований зв'язок, утворюючий міру еталону будь-якого виміру; вона цінність – тому що ми її оцінюємо й хочемо; вона сенс – тому що для нас вона головний ідеал і критерій; вона життя теперішнього – тому що вона наше переживання й діяння, пам'ять, зір і очікування" [2, с. 24–25]. Такий універсум гармонії поширений і в сфері тілесного. Тому в різних галузях науки правомірно вживається термін "гармонія тілесності", що зазвичай трактується як такий стан тіла людини, за якого все перебуває на своєму місці, тобто існує певний баланс, єдність між усіма його частинами. Із ним пов'язаний розвиток естетичних тілесноорієнтованих теорій (А. Александер, А. Лоуен, В. Райх, І. Рольф, М. Фельденкрайз та ін.), у яких продукується комплексне поняття "образ тіла", що позначає візуальний (уявлення про внутрішню картину тіла), кінестетичний (відчуття власного тіла в статиці й динаміці) та емоційний (самооцінка тіла) його аспекти.

З позиції таких естетичних детермінант здоров'я, як прекрасне й потворне або, як позитивне й негативне можна розрізнити дві категорії: "здоровий образ тіла" та "спотворений образ тіла". Здоровий образ тіла має такі естетичні ознаки, як рухливість (динаміка), справжність (реалістичність), тривимірність (об'ємність), а спотворений – ригідність (статика), заідеалізованість (фіктивність) та ахолістичність (нецілісність).

Отже, естетичний образ тілесного "Я" можна розглядати з кута зору сприйняття зовнішніх форм тіла як:

- носія особистісних і соціальних сенсів, у яких вивчається емоційне ставлення особи до своєї зовнішності;
- об'єкта, наділеного певною формою, що сприймаються на когнітивному рівні, тобто осмислюється;

– функційної субстанції, що має певне символічне значення.

Відтак цілком прийнятна естетична позиція Л. Киященка щодо образу тілесного "Я" як психічного утворення, що містить "явища свідомості": традиції, забобони, плани, бажання, потреби тощо. Саме вони, на нашу думку, складають основу для формування життєвих стратегій естетики здоров'я особистості. Однак, беручи до уваги мотиваційно-ціннісний підхід (Р. Шонс, С. Фішер) до дослідження образу тілесного "Я", що ґрунтується на єдності естетичного сприйняття, настанов, оцінок і уявлень, варто звернути увагу на акт самооцінки гармонії тілесних параметрів, що має на меті з'ясування схеми тіла (домірність конструктивних частин), уявлення про нього (фантазії щодо його ідеалізації та асоціації, пов'язані з цим) і формування тілесної концепції (провідні ідеї щодо покращення зовнішності).

В "Українському педагогічному словнику" термін "самооцінка" тлумачиться як "судження людини про міру наявності в неї тих чи інших якостей, властивостей у співвідношенні їх з певним еталоном, зразком [3, с. 296]. Це поняття стосується інтелекту, зовнішніх даних, успішності в спілкуванні та інших складників структури особистості. Самооцінка не є чимось сталим, бо за певних обставин змінюється впродовж життя. Залежно від того, як самооцінка, що має суб'єктивний характер, співвідноситься з реальними проявами людини, вона поділяється на адекватну (відповідає реальності) і неадекватну (неправильну). Остання може бути завищеною (переоцінка) і заниженою (недооцінка).

Самооцінка тілесного образу "Я" формується шляхом зіставлення реального "Я" з образом ідеального "Я", тобто в спосіб уявлення про те, якою людиною хотіла б бути. Однак, незалежно від того, чи лежать в основі самооцінки власні думки людини про себе або інтерпретації суджень інших людей, індивідуальні ідеали або культурно задані стандарти, вона завжди має суб'єктивний характер і ґрунтується, насамперед, на перцепції власного тіла, що є актом надзвичайно самооцінювальним, оскільки акумулює в собі значущі особистісні характеристики й постає в якості "лакмусового папірця" естетики здоров'я людини. Чим більше виражені переживання тілесної неповноцінності, дисгармонії, тим об'єктивніше людина ставиться до свого тіла, унаслідок чого виникає відчуття звуженості життєвого простору. Ідентифікація з такою тілесністю призводить до естетичного самоневдоволення, безрадісного життя. Здолати її можливо за умови збільшення суб'єктності в процесі самооцінки чуттєво-динамічної тілесної тканини.

Сформованість естетичного образу тілесного "Я" майбутнього вчителя фізичного виховання є джерелом підвищення задоволеності життям, фактором розгортання траєкторій життєвої стратегії здоров'я та способом впливу на вихованців. Однак часто трапляється так, що під впливом гіперкритичності й вимогливості до своєї зовнішності й надмірним доглядом за ним студенти, особливо жіночої статі, вдаються до перфекціонізму, тобто виявляють надмірне прагнення до довершеності, гіперактивно займаючись певним видом фізичних вправ чи спортом, унаслідок чого можуть виникнути зайва натренованість м'язів, фізичне й психічне перенапруження, невинуватана втрата ваги тощо. Та попри все, перфекціонізм може стати вагомим характеристикою для успішної, наповненої здоров'ям і красою життєвої стратегії молоді людини в сучасному світі. Адже властиві перфекціоністам високі стандарти виконання діяльності, відповідальність і самодисципліна сприяють досягненню вершин професіоналізму. Водночас, надмірне прагнення до взірця, може породжувати значні ризики в процесах фізичного, психічного й духовного розвитку особистості.

Результативність формування життєвої стратегії естетики здоров'я майбутнього вчителя фізичної культури залежить від самооцінки гармонійних параметрів тілесності. Цей процес являє собою вироблену мозком послідовність усвідомлених і неусвідомлених репрезентацій, пов'язаних з певним вибором ментально-оздоровчого напрямку саморозвитку, котрий розпочинається як деякий задум, а потім вимагає практичної його реалізації. Спосіб життя – найперша дилема у визначенні стратегії естетики здоров'я, з

якою пов'язані наміри майбутнього фахівця, що часто утворюють суперечності між тим чого він хоче, і тим що йому пропонує освітній простір і реальність сьогодення. Пошук розмаїття способів розв'язання наявних протиріч й активність у цьому неминуче призводить до нагромадження естетичного досвіду в царині здоров'ятворчості. При цьому можна зайняти кілька взаємопов'язаних позицій:

- 1) генетично мати гармонійну тілесність і добре здоров'я (рецептивна активність);
- 2) досягати вершин фізичної досконалості й протистояти хворобам (мотиваційна активність);
- 3) бути творцем краси власного тіла й естетотерапевтом свого здоров'я (творча активність).

Перший вид активності можна окреслити як типологічно сформовану життєву стратегію добробуту, на вибір якої самооцінка гармонії параметрів тілесності практично не впливає; другий – успіху, де вплив самооцінки помітний; третій – самореалізації, у ході якої самооцінка відіграє провідну роль. Згідно з мотиваційною пірамідою А. Маслоу, життєва стратегія добробуту охоплює потреби фізіології й безпеки життєдіяльності; успіху – соціальні потреби; самореалізації – інтенції самоактуалізації й самоводосконалення. Однак така типологія умовна. Насправді, майбутній учитель фізичного виховання, будуючи власну життєву стратегію естетики здоров'я неодмінно спирається на певне психологічне підґрунтя, що складається з таких дихотомій, як свідоме – несвідоме, прогресивне – регресивне, активне – пасивне, екстернальне – інтернальне, відповідальне – безвідповідальне, просоціальне – антисоціальне, афективне – когнітивне, гармонійне – дисгармонійне, креативне – повсякденне, експансивне – самообмежувальне, підлеглість – свобода, індивідуальне – колективне тощо.

Звісно, що конкретний тип життєвої стратегії естетики здоров'я майбутній фахівець обирає самостійно. А їхня модифікація відбувається в спільному процесі учасників навчально-професійної взаємодії на основі сукупності засобів, форм і методів досягнення студентом своїх життєвих цілей, що відбувається протягом певного часу й за умов окресленості певних ментальнооздоровчих планів, володіння способами їх реалізації та вміння працювати з інструментами збагачення персонального капіталу гармонії тілесності. Саме ці умови забезпечують механізм побудови й реалізації життєвої стратегії естетики здоров'я професіонала з фізичного виховання.

Сутність поняття "гармонія тілесності" полягає в узгодженій, збалансованій і пропорційно збудованій цілісності функційних частин тіла, що в своїй єдності забезпечують фізичну й духовну красу людини. З нею пов'язані такі суміжні категорії, як "образ тілесного Я", що відповідно розмежовується на естетичні детермінанти здорового й спотвореного образів, котрі в свідомості людини виникають внаслідок перцепції й самооцінки власного тіла. Типологічно життєва стратегія естетики здоров'я майбутнього вчителя фізичного виховання розрізняється на стратегії добробуту (формується на основі генетично успадкованої гармонії тілесності), успіху (будується на підставі прагнення до фізичної довершеності) і самореалізації (проекується на засадах здоров'ятворчості й естетотерапії). Визначено, що самооцінка гармонійних параметрів тілесності на вибір першої з них майже не впливає; на другу – впливає помітно; на третю – впливає вирішальним чином.

Додаткового осмислення потребує теоретико-методичний аспект конструювання й реалізації індивідуальної життєвої стратегії естетики здоров'я майбутнього вчителя фізичної культури та розроблення організаційних умов педагогічного супроводу цього процесу в навчально-професійній взаємодії.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Быховская И. М. Физическая (соматическая) культура / И. М. Быховская // Морфология культуры. Структура и динамика : Учебное пособие для вузов / Г. А. Аванесова, В. Г. Бабаков, Э. В. Быкова и др. – М.: Наука, 1994. – С. 305–323.

2. Видгоф В. М. Философия развивающей гармонии как принцип оправдания основ медицинской антропологии / В. М. Видгоф // Бюллетень сибирской медицины. – № 5. – 2006. – С. 20–25.
3. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / Семен Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
4. Леви Т. С. Психология телесности в ракурсе личностного развития / Т. С. Леви // Междисциплинарные проблемы психологии телесности / Ред.-сост. В. П. Зинченко, Т. С. Леви. – М. : АСТ МОСКВА, 2005. – С. 410–433.
5. Муха О. Я. Категорія тіла в історико-філософській традиції раннього західноєвропейського Середньовіччя : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. філос. наук, спец. : 09.00.05 – історія філософії / О. Я. Муха. – Львів, 2007. – 22 с.
6. Язвинская Е. С. Психология телесности / Е. С. Язвинская. – Одесса : ЧП "ТМСИ", 2008. – 154 с.

Винник В.Д.

**ВЛИЯНИЕ САМООЦЕНКИ ГАРМОНИИ ТЕЛЕСНОСТИ НА ВЫБОР ТИПА
ЖИЗНЕННОЙ СТРАТЕГИИ ЭСТЕТИКИ ЗДОРОВЬЯ БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ
ФИЗИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ**

В статье рассмотрена историческая ретроспектива эстетических детерминант телесности человека, современные подходы к ее толкованию. Выяснена сущность категории "гармония телесности" и ее смежных понятий. Предложено различать жизненные стратегии благосостояния, успеха и самореализации эстетики здоровья личности, а также определена мера влияния самооценки гармонии телесных параметров на их выбор будущим учителем физического воспитания.

Ключевые слова: гармония телесности, жизненная стратегия, эстетика здоровья, самооценка, будущий учитель физического воспитания.

Winnick V.D.

**SELF-ESTEEM HARMONY EFFECT OF PHYSICALITY ON SELECTION OF TYPE OF LIFE
STRATEGY AESTHETICS OF HEALTH OF FUTURE TEACHERS OF PHYSICAL
EDUCATION**

In the article the historical retrospective of aesthetic determinant of corporality of a man, modern approaches to its interpretation is considered. The essence of category "harmony of corporality" and its adjoining concepts are found out. It is suggested to distinguish vital strategies of welfare, success and self-realization of aesthetics of health of the personality, and also the measure of influence of self-appraisal of harmony of corporal parameters on their choice of a future teacher of physical education is defined.

Key words: harmony of corporality, vital strategy, aesthetics of health, self-appraisal, future teacher of physical education.

УДК 61:007(073)

Войтенко Л.П.

**МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ СТВОРЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ
ДИДАКТИЧНИХ ІМІТАЦІЙНИХ МОДЕЛЕЙ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ
МЕДИЧНОЇ ІНФОРМАТИКИ**

У статті розглянуто питання розробки дидактичних імітаційних моделей (ДІМ) та методики їх використання для інтенсивного формування стійких практичних навичок у процесі вивчення дисципліни "Медицина інформатика". Представлено основні етапи розробки ДІМ, визначено основні елементи цих моделей, наведено приклади розроблених ДІМ, що використовуються для формування у студентів-медиків умінь використовувати